

DZIĘCIOŁ (17) *sb m*

-ół (3), -oł (2); -ół *SienLek* (2); -ół : -oł *Mącz* (1 : 2); -(o)ł-

sg N dzięciół (13). \diamond *A* dzięciola (2). \diamond *I* dzięciół(e)m (1). \diamond *pl A* dzięcioły (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *zool. Picus sp. (Rost); ptak z rodziny dzięciolowatych o upierzeniu różnobarwnym, często pstrym; picus Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calep, Cn; picus arborarius a. Martius Mącz, Cn; cavator arborum Mącz (15) : Picus, eyn Ípecht rott von farbe. Dzyenol [!]. Murm 87; Mymer¹ 25v; BartBydg 115; kruk yáko nyektorzy ptálfnicy powiádáyá/ bárzo na dzięcyoły waży. GliczKsiąż F3; Arborarius picus, dzięciół. Mącz 14b; Picus, Dzięciół. Mącz 299a, 42b; SienLek Xxxv, 245v; Abowiemćiby mnieyfzy dziw był kiedyby dudek dzięciolá wylágnáł/ bo obádwa pńtrzy. RejZwierc 268; Calep 804a.*

Przysłowie (3): kofztowna Ízátá/ Nie náłzego miłego nie ozdobi brátá. By siedzyał iáko Dzyęciół nadobnie vpńtrzony/ A nie będye rozumu/ porowna z Gáwrony. RejWiz 46v;

Pńtryć teź Dzyęciół y Dudek á wźdy śmierdzi záwźdy/ Tákieć y w tych pńtroćinach nie pachnieć teź kaźdy. RejWiz 68v;

iuź go [człowieka poćiwego] na lepńzym baczeniu y ná lepńzey pieczy mieć muśi/ niźli owego dármołegá/ chocia y nań czálem y złotá iáko pńtroćin na dzięciola náwieszáiá. RejZwierc 135v.

W przen (1) :

Zwrot: »uczynić [kogo] dzięciółem [= próźnym, lekkoduchem]« (1): Iź yáko skoro dziecyę na fwyát wynidzye [...] wnet Ífubecki ádámáłzkowe y koffulki [...] pífáne á zepńtrzone. Vczynyá go zmłodu dzięcyołem GliczKsiąż F3.

2. *n-pers Zestawienia (2) : Prizli slachetni pánowyę stawyczfci na Imyę blaŕzy y maczy dzyęczol. ZapKościar 1588/75, 1588/75.*

WK, BC